

WN2000 Initiatief

Jaargang 2008, Zomernummer

In dit nummer o.a.:

**De Bunkerbouwers
Fortificatieforum**

Stichting WN2000

Beheer en Behoud Verdedigingswerken IJmuiden

Stichting WN2000 Beheer en Behoud Verdedigingswerken IJmuiden

De naam van de stichting is een samenvoeging van 'WN' en '2000'. WN is de afkorting van het Duitse woord voor weerstandsnest (*Widerstandsnest*), dat werd gevolgd door een getal. 2000 is het jaar waarin het fundament werd gelegd van de uiteindelijk in 2002 officieel opgerichte stichting.

Stichting WN2000 beheert het Bunker Museum IJmuiden. Daarnaast verzorgt WN2000 rondleidingen en organiseert andere activiteiten. Deze activiteiten hebben tot doel het publiek te informeren over de geschiedenis van de gemeente Velsen in de Tweede Wereldoorlog. Tevens adviseren we gemeenten, overheid en onderzoeksbureaus bij bunkeronderzoek.

WN2000 richt zich met name op de Nederlandse en Duitse verdedigingswerken uit de periode 1940-1945. IJmuiden nam in de verdediging voortdurend een belangrijke positie in. In januari 1944 werd IJmuiden tot vesting verklaard en kreeg de naam *Festung IJmuiden*. Dit heeft zijn stempel gedrukt op de geschiedenis zoals wij die middels onze activiteiten onder de aandacht brengen.

Colofon

Initiatief is het bulletin van Stichting WN2000 Beheer en Behoud Verdedigingswerken IJmuiden. Het blad verschijnt tweemaal per jaar en wordt verspreid onder de sponsors, donateurs en vrijwilligers.

Redactie

Ruud Pols

Aan dit nummer werkten mee

Jac Pein

Leo de Vries

Realisatie

Leo de Vries

Bestuur Stichting WN2000

Ruud Veltmeijer Voorzitter

Ruud Pols Secretaris/Penningmeester

Leo de Vries

Jan Wullink

Helga van der Woude

Losse verkoop € 1,50

Bulletin Informatief is voor donateurs en vrijwilligers gratis.

Bijdrage voor Donateurs bedraagt
Minimaal € 13,= per jaar (Nederland)
Rekeningnummer 38.36.88.752
Rabobank IJmuiden.

Website: <http://www.wn2000.nl>

Email: info@wn2000.nl

Bunker Museum IJmuiden

Badweg 38 (t/o Camping De Duindoorn)

IJmuiden

Voor openingstijden zie onze website

Postadres en secretariaat

Grote Buitendijk 250

1991 TZ Velsbroek

© 2008 Stichting WN2000. Voor het overnemen van artikelen dient vooraf schriftelijk toestemming te worden gevraagd aan de redactie.

Voorwoord

Bij het uitbrengen van dit bulletin had ik de verwachting dat we nu weinig nieuws meer hadden te brengen. Ofwel dat WN2000 in rustig vaarwater zit en de zaakjes prettig en goed geregeld lopen.

Maar niets blijkt minder waar, hoewel prettig en goed geregeld staan er weer nieuwe projecten op de rol. Via de media heeft u er mogelijk al kennis van genomen, de subsidie voor het uitbreiden van het Bunker Museum IJmuiden is zo goed als rond! Dit betekent een hoop drukte, voorlopig met name voor het bestuur. Maar wel een plezierige drukte, het uiteindelijke plan behelst het uitbreiden van het museum met een drietal bunkers, verbonden door loopgraven en wandelpaden. Na de realisatie van dit plan wandelt u van bunker tot bunker door een aaneenschakeling van wandelpaden en loopgraven.

Natuurlijk zijn we niet over één nacht ijs gegaan met dit plan. Een dergelijk project vraagt nogal wat van onze vrijwilligers. Zo zal er veel extra onderhoud uit voortvloeien en zijn er bij de museumopenstelling extra suppoosten nodig. Onze achterban, een schare trouwe en enthousiaste vrijwilligers, hebben we geïnformeerd en gepolst. De reacties waren positief en samen zetten we de stap naar het ‘openlucht bunkermuseum’.

Terugblikkend op de afgelopen periode noteren we als negatieve ervaring de inbraak in de M178 vuurleidingpost (Autobunker). De bunker is nog steeds afgesloten met het hek, provisorisch herstelt, voor een deugdelijke deur ontbreekt het ons nog aan middelen.

Zeer positief is het toenemend aantal donateurs en vrijwilligers, hier zijn wij zeer blij mee. Is dit uw eerste bulletin, dan heten wij u als nieuwe donateur van harte welkom. Bent u een trouwe donateur, dan ook danken wij u natuurlijk voor het vertrouwen in WN2000.

Vast en zeker tot ziens in het Bunker Museum IJmuiden,

Ruud Pols

secretaris WN2000

Beschikt u over een e-mail adres?

Laat u ons dit aub weten, zo kunnen wij u tussentijds informeren over onze activiteiten of u het laatste nieuws (digitaal) toe sturen.

Het Fortificatie Forum

Een online discussie over verdedigingswerken

Onlangs is het fortificatieforum online gekomen. Dit nieuwe forum is een initiatief van Peter de Krom. Peter houdt zich naast het beheer van het forum actief bezig met de restauratie van de verdedigingswerken in Hoek van Holland.

Op het forum hebben alle periode en soorten verdedigingswerken een plaatsje gekregen. De fortienliefhebbers kunnen hun hart ophalen in de onderwerpen Fortificaties, de werken van 1790 en vroeger staan hier ter discussie!

Ondanks het feit dat de voertaal Nederlands is, worden verdedigingswerken over de grens niet vergeten. In het onderwerp 'Altantikwall buitenland' is er ruimte om te discussiëren over werken in bijvoorbeeld Noorwegen of Zuid-Frankrijk.

Het scala aan onderwerpen maak het beheer lastig, een forum dient overzichtelijk en relevant te blijven. Peter wordt hiervoor bijgestaan door zo'n twintig moderators. De moderators helpen u ook op weg mocht u niet direct weten waar u uw vraag kunt stellen.

Bent u geïnteresseerd in verdedigingswerken dan is het zeker de moeite waard het forum te bezoeken, of wie weet, zelf actief deel te nemen aan een discussie. Uw inbreng wordt zeker op prijs gesteld!

www.fortificatieforum.nl

Ruud Pols

Uw donatie 2008 nog niet overgemaakt ?

Doet u dit dan zo spoedig mogelijk, ons rekeningnummer vindt u in de colofon. Dank u voor de medewerking en het vertrouwen in WN2000!

Penningmeester WN2000

De Bunkerbouwers

Jac Pein, WN2000 Gids, noteerde onderstaande tijdens een gesprek met oud IJmuidenaar Arie van Gelder.

“Voor de oorlog werkte ik bij Aannemerij Willem van Heijst. Bij hem heb ik half Driehuis helpen bouwen als timmerman, maar toen de oorlog uitbrak werkte ik bij aannemerij J.P. van Eesteren uit Rotterdam.” Aan het woord is dhr. Arie van Gelder, 90 jaar oud. “Ik woonde in de Jacob van Heemskerkstraat in IJmuiden. Toen de oorlog uitbrak werd ik ontslagen bij van Eesteren. Ik kon direct als 22-jarige aan de slag bij Aannemer Jaap Lootsma. Deze kreeg in de oorlog veel werk van de Wehrmacht. Wij werkten redelijk veel samen met de bouwers van de bunkers, dat werd uitgevoerd door o.a. de Organisation Todt en Weiss & Freitag.

De bunkers werden gebouwd met de materialen die bij de Velsertunnel lagen opgeslagen, want ver voor de oorlog was men al begonnen met de bouw van de tunnel. Toen de oorlog uitbrak werd dit werk stil gelegd. De grote hoeveelheden materiaal zoals grind en betonijzer werden door de Duitsers in beslag genomen, daar onmiddellijk weggehaald en gebruikt voor de bouw van de bunkers.

Het cement dat gebruikt werd was Hoogovencement en werd in zakken van 50 kg aangevoerd, maar het kwam ook los gestort met vrachtwagens aan. Men maakte ook gebruik van cement dat uit Maastricht kwam en per spoor werd aangevoerd.

De Duitsers hadden daarvoor de spoorlijn verlengd. Dit spoor splitste op de hoogte waar nu de KNRM gehuisvest is. De ene spoorlijn liep langs de Vissershaven tot net voorbij de toenmalige kraan (een gedeelte is hiervan nog aanwezig), de ander liep schuin weg naar waar de Schnellbootbunker 1 was (ook hiervan zijn nog enkele gedeeltes aanwezig) tot aan het begin van de pier.

Het cement werd gemixt met zand en grind in betonmolens die onder aan het duin stonden opgesteld, waarna het met betonpompen naar de bunkers werd gepompt. Het beton wat uit de betonmolens kwam, werd direct gecontroleerd op kwaliteit en aan het einde van de perspijp werd dit nogmaals gedaan.

Het betonijzer dat nodig was, werd bewerkt door een grote smederij die door de Duitsers was gebouwd aan de achterzijde van Schnellbootbunker 1. In deze smederij werden ook andere ijzerwerken vervaardigd die de Duitsers nodig hadden. Op deze hoogte hadden de Duitsers ook een soort van cementfabriek.

In Oud IJmuiden moest ik bij school H dagelijks mijn werkopdracht halen. Dat was een formulier dat in het Duits was opgesteld en waarop stond waar en wat ik moest doen. Ik kon dit niet lezen, maar dat maakte ze me wel wijs op de plaats waar het werk was.

In deze school zat o.a ook de bevoorrading voor de gehele Festung IJmuiden. Het was daar een komen en gaan van auto's die spullen brachten en weer haalden. Dit in- en uitladen werd gedaan door drie Hollanders die in dienst waren bij de Duitsers. De werkopdrachten die ik kreeg, kreeg ik van Hauptman Schaumborgh. Deze zat in een klein kantoortje vlak voor de school. Vanuit dit kantoor werd al het onderhoudswerk geregeld voor de gehele Festung.”

Wordt vervolgt

Jac Pein

Beste donateur,

Om het u en ook vooral onszelf eenvoudiger te maken hebben we in samenwerking met de Rabobank de mogelijkheid tot het automatisch incasseren ingevoerd. Als u het incassoformulier (hieronder) invult en aan ons retourneert dan incasseren wij eens per jaar uw donatie.

De Penningmeester.

Aan het secretariaat van Stichting WN2000,

Bij deze geven wij u te kennen dat ondergetekende tot wederopzegging aan Stichting WN2000 de machtiging verleent van zijn/haar hieronder genoemde rekening de jaarlijkse of eenmalige donatie af te schrijven.

Kruis hieronder aan wat van toepassing is:

- Jaarlijks af te schrijven € _____,____
- Jaarlijks af te schrijven, de minimale donatie als vastgesteld door het bestuur WN2000 */
- Eenmalig af te schrijven € _____,____

Donateurgegevens:

Bedrijfsnaam : _____

Contactpersoon / Naam : _____

Adres : _____

Postcode en plaats : _____

Telefoonnummer : _____

E-mailadres : _____

Bankrekeningnummer : _____

Naam / gemachtigde : _____

Plaats en Datum : _____

Handtekening : _____

*/ Indien de (minimale) hoogte van donatie wordt bijgesteld wordt u hierover per e-mail geïnformeerd. Bij het niet intrekken van uw machtiging zal het nieuw vastgestelde bedrag van uw rekening worden

Soldaat van Oranje op batterij Heerenduin

Wanneer we bij onze bunkerrondleidingen de vuurleidingsbunker van kustbatterij Heerenduin bezoeken, wordt vaak verteld over de rol die deze bunker in de film Soldaat van Oranje heeft gespeeld. Voor degene die het verhaal nog niet uit de rondleiding kent, wil ik het hier graag uit de doeken doen.

Allereerst een paar feiten over deze bunker. In de IJmuidense volksmond staat deze bunker ook wel bekend onder de naam 'Autobunker', omdat de vorm van de bunker de bevolking vlak na de oorlog aan een auto deed denken. Ondanks dat auto's tegenwoordig veel gestroomlijnder van vorm zijn, is de naam blijven bestaan. Vooral jongeren worden daardoor wel eens op het verkeerde been gezet en doet bij hen soms het verkeerde vermoeden rijzen dat deze bunker iets met auto's te maken had.

De Autobunker is een bunker waarvandaan het vuur werd geleid, vandaar de benaming vuurleidingsbunker. Er zijn meerdere typen vuurleidingsbunkers door de Duitsers ontworpen. De Autobunker is van het type M178. Dit type is vier keer gebouwd in de Atlantikwall, namelijk één keer in Noorwegen, één keer in Nederland en twee keer in Frankrijk. Bovendien is er in de Franse Südwall langs de Middellandse Zee onlangs een vijfde 'ontdekt'. Deze bunker was weliswaar bekend, maar door een extra verdieping is deze altijd aangezien voor een M157. Archiefonderzoek door de Franse bunkeronderzoeker Alain Chazette heeft echter aangetoond dat de Duitsers deze bunker als M178 te boek hadden staan.

In de film Soldaat van Oranje uit 1977 wordt de M178 omstreeks 1941 door het Verzet gefotografeerd. Dat is opmerkelijk want het bevel van Hitler tot de bouw van de Atlantikwall werd pas in december 1941 gegeven. Het ontwerp van het type M178 werd in april 1943 voor bouw vrijgegeven en toen moest de bouw nog beginnen. De geschutsbunkers van batterij Heerenduin werden zelfs pas in januari 1945 in gebruik genomen.

Kijken we wat nader naar de M178 in de film, dan vallen er een aantal vreemde en zelfs foute zaken op. Allereerst steekt er uit de voorste gleuf iets dat een kanonsloop moet voorstellen. Geen enkele vuurleidingsbunker was echter uitgerust met een kanon, daar was dit soort bunker niet voor bedoeld. In werkelijkheid diende de voorste gleuf ter observatie. De bovenste gleuf (in feite het dak met een dun afdak tegen de regen) is in de film leeg. Hier stond echter het allerbelangrijkste instrument van een vuurleidingsbunker opgesteld: De afstandsmeter, een vier meter breed optisch instrument, waarvan wij in het museum een exemplaar hebben staan. In de film staat op de zijkant een groot wit nummer: U21. Elke bunker had inderdaad een nummer, maar dit was altijd binnenin de bunker bij de ingang aangebracht. De buitenzijde van bunkers was vrijwel altijd gecamoufleerd met netten, schilderingen of vegetatie. Grote witte tekens op de zijkant van een bunker zou het de Geallieerden wel erg makkelijk hebben gemaakt om er op te schieten. Het werkelijke nummer van de Autobunker was 5831a. U-nummers van het soort zoals in de film werd gebruikt waren voorbehouden aan.... duikboten!

Dat de film langs de Zuidhollandse kust is gesitueerd, maar men er toch voor heeft gekozen de IJmuidense batterij Heerenduin te filmen, is een logische keuze, de Autobunker met zijn geschutsbunkers is nu eenmaal heel wat fotogenieker dan bijvoorbeeld de dichtgemetselde bunkers van kustbatterij Scheveningen-Nord.

Is het erg dat deze fouten in de film zijn gemaakt? Nee, ik vind van niet, het gaat om details die gemiddelde kijker niet zal opvallen. Bovendien gaat Soldaat van Oranje niet over bunkers, maar over de Engelandvaarders en het Verzet. Wat dat betreft vind ik het kwalijker dat er elders in de film grote verschillen zijn met het gelijknamige en waargebeurde boek waarop de film is gebaseerd, de autobiografie van de echte Soldaat van Oranje, de vorig jaar op 80-jarige leeftijd overleden Erik Hazelhoff Roelfzema.

Onlangs hoorde ik van één van onze gasten tijdens een rondleiding dat hij het filmen van Soldaat van Oranje heeft meegemaakt. Dagenlang was men vóór het filmen bezig geweest om de Autobunker en de geschutsbunkers van graffiti te ontdoen. Misschien wordt het alleen al om die reden zo langzaam eens tijd dat onze bunkers weer eens figureren in een film!

Wehrmachtgespann BMW R 71

De BMW-fabriek (Bayerische Motoren Werke GmbH, later Bayerische Motorenwerke AG, München en BMW Motorrad GmbH, Berlin) ontstond als Bayerische Flugzeug Werke in 1916 uit de Rapp- en de Gustav-Otto-vliegtuigfabrieken.

Er werd een inbouw-boxermotor ontwikkeld (de Bayernmotor) die onder andere geleverd werd aan Victoria, SMW- en Karü. BMW bouwde in 1921 een 143 cc tweetakt, de Flink en van 1921 tot 1922 de Helios, waarin de Bayernmotor zat. Allemaal met matig succes.

In 1923 besloot BMW zich meer op motorfietsen te richten, omdat het Verdrag van Versailles de productie van vliegtuigen verbood. In dat jaar draaide Max Friz de Bayernmotor 90° in het frame en de eerste BMW motorfiets die het eigen merk mocht voeren was een feit.

De motor had globaal dezelfde opbouw zoals die tot op de dag van vandaag door BMW wordt gebruikt.

Vooraf aan en tijdens de Tweede Wereldoorlog was BMW een grote leverancier van motoren aan de Luftwaffe en van motorfietsen en andere voertuigen aan de Wehrmacht. Eén van de motortypen was de BMW R71, ontworpen in 1938. Deze motorfiets was ontworpen voor civiel gebruik en werd, zoals vele andere motoren, ingezet bij de Wehrmacht. De later ontwikkelde BMW R75 was één van de krachtigste motoren in die tijd. Een motor met zijspan werd ook wel Wehrmachtgespann genoemd.

De BMW-fabrieken werden tegen het einde van de oorlog zwaar gebombardeerd. De fabriek in München werd voor het grootste deel verwoest. De fabrieken in oostelijk Duitsland (Eisenach, Dürrerhof, Basdorf en Zühlsdorf) werden door de Sovjet-Unie in beslag genomen. De Sovjets verplaatsten de machines naar hun eigen fabrieken en namen de 'moderne' Duitse motoren weer in productie. Ditmaal onder de Russische merknamen als Ural, Dnepr, enz..

Nadat de productie van de 'Wehrmachtgespanne' op gang was gekomen werden de patenten van de toen inmiddels verouderde BMW R71 overgedragen aan China. In China werd voor de People Liberation Army (PLA) de motor in groten getale geproduceerd onder verschillende merknamen. Eén van de bekendste merken is Chang Jiang. De motorfiets met zijspan werd zeker tot de jaren zestig geproduceerd.

Deze motorfiets is een Chinese productie van het merk Chang Jiang. De motorfiets met zijspan is gerestaureerd naar Duits voorbeeld zoals deze gebruikt werd door Duitse eenheden van de 16 Luftwaffe Felddivision die medio 1943 in IJmuiden en omgeving gelegerd waren.

CHANG JIANG 750 M1SUPER

Afmeting (mm) 2400x1580x100
Ledig gewicht met zijspan 350kg
Maximum belading 3 personen + 100kg
Motor viertakt, tweecilinder, luchtgekoeld
Cilinderinhoud (cc) 746, kopklepper
Maximum vermogen 32hp (22 pk)
Maximum vermogen bij 4700-5300 rpm
Maximum snelheid 90km/h
Verbruik 7 liter /100km
Koppeling, droog, twee platen
Versnellingen 4 vooruit, 1 achteruit

Uitvoering 16 Luftwaffe Felddivision

De Luftwaffe Felddivisionen werden geformeerd uit 'boventalig' Luft-waffe personeel. De 16 Luftwaffe Felddivision werd begin 1943 in VB IJmuiden geleverd en leverde een grote bijdrage aan de vorming van de Atlantikwall.
Na de Geallieerde landing (juni 1944) in Frankrijk werd de divisie naar Frankrijk getransporteerd. Tijdens gevechten rond Caen werd de hele divisie door een Brits-Canadese campagne vernietigd. Van de 7.000 man zouden 1.000 de oorlog overleven.

Collectie Ruud Pols,

COPY- & FAXSERVICE
Folkerts

**Rob Nobels
Autoservice**

Holiday Inn
HOTELS · RESORTS

 VSB fonds

Prins Bernhard **Cultuurfonds** geeft cultuur de kans

Schiphol Group

 Ministerie van Verkeer en Waterstaat

 **SIGMA
COATINGS**

 Rabobank
IJmuiden

Rigo

SLOOTHAAK
Autoverhuur

Loonbedrijf Ton van Petten
Starnmeer

deMeergroep

PROVINCIE

Noord-Holland

 Notarishuis IJmond

REINUNIE

 IJmond
veelzijdig

**Lunchroom
Bart**

bestel: 0255-521660

www.wn2000.nl
info@wn2000.nl

Stichting WN2000
Beheer en Behoud Verdedigingswerken IJmuiden